

KOVÁCS ANDRÁS FERENC (1959–2023)

December 17-én vasárnap délelőtt beszéltem vele telefonon utoljára. Azért hívott, hogy jelezze, sajnos mégsem tud eljönni a *Jelenkor* 65. évfordulós estjére a Nyitott Műhelybe, ahová annyira készült. Összel többször egyeztettünk időpontot, mikor lehet megfelelő neki a pesti *Jelenkor*-est. Igazán nagyon szerette volna felolvasni az októberi lapszámában megjelent *Csak hét anakreónit*, amit Parti Nagy Lajos hetvenedik születésnapjára szerzett, s ami minden bizonnyal az utolsó verse volt. Ezt persze egyikünk sem tudhatta, csupán annyit, hogy kínnal-keservvel született meg, s ezért külön értéke volt. A lappal való hosszú közös történetében példátlan módon három év kihagyás után tudott újból verset adni, és nem azért, mert máshol közölte volna műveit. Tudod, már csak a *Jelenkor* meg az *ÉS*, mondogatta az utóbbi években. Azon a karácsony előtti vasárnapon elmondta, hogy a meglévő számos testi baja mellé újabb betegség gyanúja lépett föl, hosszas köhögései szakították meg a beszélgetést. Ölelek, vigyázz magadra, mondtam búcsúzásként. Aztán a telefont letéve hangosan és dühösen kimondtam, hogy a KAF nagyon, nagyon rosszul van.

Nem tudom pontosan megmondani, mikor találkoztam először a nevével, versével. A *Jelenkor*hoz kerülésem, '92 környékén már biztosan, de inkább valamivel előbb, épp a lapot olvasva. Kovács András Ferenc 1989 júniusában debütált a *Jelenkor* hasábjain, a *Noventa* című jelentős versével, a decemberi romániai forradalom előtt tehát – a verset egyébként Takáts József csempészte át a határon a cipőtalpába ragasztva. Ettől kezdve évente általában több alkalommal is verseket publikált a folyóiratban. Nem csupán saját neve alatt, de költői alteregói nevén is több tucat verset közölt, Lázary René Sándorként, Caius Licinius Calvusként, s adott bőven „Jack Cole dalaiból”, nemkülönben „Alekszej Pavlovics Asztrov hagyatékából” vagy a Kavafisz-átiratokból. Az Erdélyben megjelenő első kötetei után a negyedik (a felnőtt közönséghez szólók közül a harmadik), *Költözködés* címen már Pécssett jelent meg 1993-ban, a Kritérionnal közösen adta ki a folyóiratból néhány évvel korábban Csordás Gábor által létrehozott *Jelenkor* Kiadó. Ebben a formában még két kötet következett, a *Lelkem kockán pörgetem*, illetve az *És Christophorus énekelt*, aztán a Polisszal közösen a *Jack Cole daloskönyve*. Majd önálló *Jelenkor*-kiadásokként látott napvilágot több verseskönyve, köztük 2000-ben a magisztrális *Kompletórium* a válogatott és új versekkel. Aztán a kiadóval elváltak útjaik, de a lappal mindvégig szoros maradt a kapcsolata. 1999 októberének végén Kolozsvárt követően Marosvásárhelyen is vendégszerepelt a *Jelenkor* csapata, s ekkor a Kultúrpalotában zajló est után vele és kollégáival töltöttük az estét a régi Transzilvánia Szállóban.

De jóval korábban ismertem meg személyesen, mert ott voltam '92 nyarán, az *Éneklő Borz* hangzó folyóirat első szereplésekor a tatai JAK-táborban, ahol a fiatal erdélyi irodalmárok csoportjának tagjaként felolvasott. Nemsokára, '93 áprilisában Pécssett újból találkozhattam vele: az akkori Művészetek Házában a marosvásárhelyi *Látó* folyóirat vendégszerepelt, s egyben ez volt *Költözködés* című kötetének itteni bemutatója is. Máig emlékszem Csorba Győző verdiktjére, ahogy a program végén, a nézői kérdések apropóján feláll, és leszögezi: ma este egy igazi költőt hallottunk felolvasni.

Én őszinte csodálattal olvastam-hallgattam mindenkor ezt a nagy átváltozóművészt, ahogy két kézzel szórta elének kincseit. És kifogyhatatlan bőségében tobzódva szórta, és nem hittem volna, hogy elapad.

Az utolsó vers eredete 2023 tavaszára megy vissza, amikor egy telefonbeszélgetésben megállapodtunk abban, hogy verset ír barátja, Parti Nagy születésnapjára, akivel ezt a gesztust kölcsönösen gyakorolták már a kerek évfordulókon a korábbiakban. Aztán a nyár végén, s még inkább szeptemberben egyre többször kellett beszélünk egymással a vers ügyében. Hol úgy tűnt, halad a dolog, hol pedig elakadt. Elmondta, hol tart, én biztattam.

Szeptember végén, amikor már kicsúszott a határidőből, ezt írta: „Már több mint hat éve így vagyok magammal... Fejben megy minden, ha leírom, nem tetszik, elteszem félbe-szerbe.” Utolsó esélyként kiszámoltuk a választott formából adódóan a várható sorok számát, kihagytam a helyet, összeállítottam a lapszám többi részét, és igencsak aggódva reménykedtem. Így nyertünk még néhány napot, s a mutató végül sikerült. „Millió bocsánat”, írta, „s talán megérte várakozni rá”. Akkor újra boldog és büszke volt.

A hírrel, hogy a Bertók László Költészeti Díj kuratóriuma 2023-ban őt díjazza, még a nyár közepén hívtam fel telefonon. Egészen pontosan a születésnapján, július 17-én. A hír feldobta, erre rá is szorult, hiszen kedélye hosszabb ideje nyomott volt, s ez a versírásban is gátolta. „Szépen könyörgök, megsegíts, Babits Mihály! / Megint, mint eddig annyiszor, / Ha torkom elszorult, ha épp szorongtam én, / Hogy írni renyhe, képtelen / Vagyok, s talán nem is tudok többé sosem –” – írta *Babitsolás (Egy lírikus epilógja)* című versében egykor, amikor még írhatott.

December 6-án Pécsre jött, hogy a Kodály Központban rendezett átadó esten átvegye a neki ítelt Bertók László Költészeti Díjat. Nemcsak a képeket visszanezve, hanem a belső szememmel is látom a színpadon, ahogy esett állapotából megéled, gyerekként örül, karjait az égnek lendíti, színészi gesztussal: voilà!

„Amiként madarait az égbolt, / Rejt engem is vándor magasság: / Elvisz, magába ringat, átlebegtet, / Elrejt, elejt – s estemben elfelejt” – írja a *Kompletórium*ban. Rejtsen akkor téged a vándor magasság, Andris, legyen így. De mi nem felejtünk el téged.

Ágoston Zoltán

Fotó: Tóth László